

Тому теоретичне осмислення даної проблематики спонукає до подальшого вивчення професійної ідентичності майбутніх учителів початкової школи, оскільки дане питання залишається малодослідженими і потребує детального наукового вивчення та опрацювання.

Список використаних джерел:

1. Иванова Н.Л. Профессиональная идентичность в социально-психологических исследованиях / Н.Л. Иванова // Вопросы психологии. – 2008. – № 1. – С. 89.
2. Лукіянчук А.М. Модель розвитку професійної ідентичності майбутніх педагогів / А.М. Лукіянчук // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць КПНУ ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка. – К., 2010. – Вип. 7. – С. 370-380.
3. Николаева М.В. Личностно-профессиональное развитие учителя начальных классов в системе высшего педагогического образования: Автореф. дис. ... докт. пед. наук. – Волгоград, 2006. – 44 с.
4. Родыгина У.С. Психологические особенности развития профессиональной идентичности студентов – будущих психологов: дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.07 / У.С. Родыгина. – Киров, 2007. – С. 129-137.
5. Федотова Т.В. Професійна ідентичність як якісна характеристика особистості / Т.В. Федотова // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць. – 2010. – № 1(24). – С. 89-92.
6. Шнейдер Л.Б. Профессиональная идентичность: монография / Л.Б. Шнейдер. – М.: МОСУ, 2001. – С. 210-217.

Предчук І.В.

аспірант,

*Житомирський державний університет
імені Івана Франка*

ПРИХИЛЬНІСТЬ ТА СТОСУНКИ ОСОБИСТОСТІ

Взаємини є одним із основних чинників становлення особистості, її зростання та розвитку. Вміння створювати і підтримувати тривалі соціальні взаємини є показником здоров'я особистості та умовою реалізації в різних сферах життя суспільства.

Об'єктами взаємин, стосунків, ставлень, відносин можуть бути як інша людина, так і суспільство в цілому. Стосунки між людьми мають взаємний характер. Для того, аби підкреслити цю особливість використовують термін «взаємини» [4]. Отже стосунки є двохстороннім процесом суб'єктивних зв'язків між людьми, і передбачають взаємність.

Цікавими параметрами взаємин є домінантність і цілісність, що вказують на існування ієрархічно організованих окремих рівнів стосунків [1]. Домінантність визначає спрямованість особистості.

Цілісність свідчить про внутрішню зв'язаність взаємин. Вони, в свою чергу, можуть бути гармонійними або конфліктними.

Відповідно до концепції особистісних ставлень В. М'ясищева психологічною основою особистості є індивідуальна система вибіркового ставлення до дійсності, яка є інтеріоризованим досвідом взаємин з оточуючими в соціальних умовах. Цей конструкт подібний до поняття внутрішньої робочої моделі в теорії прихильності Дж. Боулбі [2].

Дж. Боулбі у своїй роботі вводить поняття внутрішня робоча модель – це психологічне утворення, що виникає в дитинстві в процесі взаємин з іншими людьми та світом, і є неперервним та взаємообумовленим зв'язком між дитиною та оточенням. Цей зв'язок Дж. Боулбі назвав прихильністю. Особливості дитячої робочої моделі впливають на побудову стосунків в наступних вікових періодах, наприклад між партнерами романтичних стосунків [7; 8; 9].

Спільні риси можна також прослідкувати в основних характеристиках стосунків особистості, як психологічного явища.

Взаємини людини виникають у зв'язку із задоволенням фізичних і психологічних потреб. Вони, на думку В. М'ясищева, проявляються в «переживанні тяжіння до об'єкта і в активній спрямованості до оволодіння ним». Прихильність також є певним зв'язком між суб'єктом, що має потреби, та об'єктом, що може їх задовольнити. Наприклад, прихильність дитини до матері, де малюк є суб'єктом прихильності, а мати – об'єктом, детерміновано як фізичними потребами (голод) так і психологічними (безпека). Досвід стосунків прихильності, в яких відбувається задоволення (чи не задоволення) потреб, є основою утворення робочих моделей, певного очікування від оточуючих та світу загалом.

В структурних компонентах стосунків виокремлюються «емоційна», «оцінна» або когнітивна і «конативна» або поведінкова частини [1]. Кожна складова стосунків визначається характером взаємодії особистості з іншими людьми і суспільством. Прихильність виникає та реалізується в процесі спілкування та взаємодії. В її структурі також можна виокремити когнітивний, емоційний і поведінковий компоненти [7].

Когнітивний (оціночний, пізнавальний) компонент стосунків забезпечує сприйняття, інтерпретацію і оцінку об'єктів середовища, людей і самого себе. Він проявляється в інтеріоризації особистістю моральних цінностей, виробленні переконань, уподобань та ідеалів [1]. Когнітивна частина залучає всі пізнавальні психічні процеси: мислення, пам'ять, уяву, сприймання, відчуття.

Емоційна складова забезпечує утворення емоційних зв'язків особистості з об'єктами середовища, іншими людьми та ставлення до

самого себе. Вона може проявлятися у вигляді позитивних чи негативних почуттів – любові, приязні, симпатії чи ворожнечі, антипатії [1].

У взаєминах афективний аспект виражається в різних емоційних переживаннях, і може набувати кон'юнктивного (об'єднуючого), індиферентного (нейтрального) чи диз'юнктивного (роз'єднуючого) варіантів переживання [6]. У випадку кон'юнктивних стосунків виникають почуття, що зближують людей, об'єкт стосунків є бажаним, по відношенню до нього існує готовність до взаємодії. Напротивагу, диз'юнктивні стосунки роз'єднують людей, стосунки об'єктом спілкування сприймаються, як неприйнятні [3].

Емоційне спілкування, властиве дитині від народження, з віком втрачає свою безпосередність. На нього нашаровуються чисельні соціокультурні, етичні та професійні норми.

Поведінковий або конативний компонент стосунків забезпечує вибір форми поведінки людини стосовно значущих для неї об'єктів середовища, людей і самого себе. Поведінкова сторона стосунків проявляється в потребі, оскільки сама потреба вказуючи на свій предмет, тим самим дає і непряму вказівку на спосіб досягнення цього предмета [1].

Поведінкова частина взаємин проявляється у конкретних вчинках, жестах міміці, доброзичливій чи ворожій поведінці. Реалізація форм взаємодії обумовлена соціокультурними нормами груп, до яких належать учасники спілкування [6].

В. Лабунська досліджуючи невербальну взаємодію розглядає всі взаємини людини в системі трьох координат з полярними значеннями: рівень афіліації, домінування-підпорядкування, включеність-«відсутність» [4].

Афіліація – потреба людини у створенні емоційно теплих, довірливих зв'язків з іншими людьми, в яких кожен партнер ставиться до іншого з симпатією, приймає його та дружньо підтримує. Ступінь прояву афіліації у партнерів може бути як на одному, так і на різних рівнях. Низький рівень афіліації у партнерів створює проблеми у встановленні та розвитку взаємин. Високий, за звичай, призводить до конфліктів. Оптимальним варіантом є різний ступінь афіліації у партнерів по спілкуванню.

Взаємини типу домінування-підпорядкування виявляють баланс ініціативи у стосунках. Передбачається, що один з учасників займає домінуючу позицію, інший підпорядковується йому.

Параметр включеності у взаємини вказує на зацікавлення особистістю партнера, стосунками з ним та спільною діяльністю.

Ми вважаємо, що емоційний, когнітивний та поведінковий компоненти в різних типах стосунків, відображаються неоднаково. Гармонійний розвиток особистості, та її соціальна адаптація можлива, на

нашу думку, лише тоді, коли в певному типі стосунків домінує один відповідний йому компонент.

Отже структура міжособистісних взаємин, як і прихильності, що є частиною особистісних стосунків, є трикомпонентним утворенням, кожен елемент якого є важливий. Прихильність є невід'ємною складовою утворення розвитку і функціонування особистісних стосунків. Однак, можна припустити, що залежно від типу стосунків один із структурних елементів буде займати домінуюче положення, визначаючи розвиток і якість цих взаємин. Наприклад між партнерами романтичних відносин переважатиме емоційний компонент. Доведення цієї гіпотези є перспективою нашого дослідження.

Список використаних джерел:

1. Мясищев В. Н. Психология отношений: Избр. психол. тр. / В. Н. Мясищев; Под ред. А. А. Бодалева. – М.; Воронеж, 1995. – 356 с.
2. Боулби Дж. Создание и разрушение эмоциональных связей / Джон Боулби – Пер. сангл. В. В. Старовойтова. – М.: Академический проект, 2004, 2-е изд. – 232 с.
3. Андреева Г. М. Социальная психология: учебн. для высш. учебн. завед. / Галина Михайловна Андреева. – М.: Аспект Пресс, 1998. – 376 с.
4. Лабунская В. А. Экспрессия человека: общение и межличностное познание / Вера Александровна Лабунская. – Ростов н/Д: Феникс, 1999. – 608 с.
5. Психологія: Підручник. / Під ред. Б. А. Сосновського. – М., 2005. – С. 312-330.
6. Попов А. Л. Психологія: навч. посібник. – М., 2001. – С. 316-326.
7. Young J. Schema-therapy. – NY: Guilford Press. – 2004.
8. Hazan C, Shaver P. R. (1994), Attachment as an Organizational Framework for Research on Close Relationships, «Psychological Inquiry», 5, 1-22.
9. Plopa M. (2005), Wiezi w małżeństwie i rodzinie. Metody badań, Wydawnictwo EUN-E, «Impuls», Elbląg – Kraków.

Савчук І.В.

студентка,

Науковий керівник: Шугай М.А.

кандидат психологічних наук, доцент,

Національний університет «Острозька академія»

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ ЯКА ПЕРЕЖИВАЄ ДЕПРЕСИВНИЙ СТАН

Стрімкі темпи науково-технічного розвитку, динамізм соціальних процесів, оновлення морально-ціннісних орієнтирів, екологічна криза та інші кризові явища зумовлюють психологічне навантаження, викликають депресію, стрес та особистісну кризу, все це на сьогодні є планетарною хворобою ХХІ століття. В даний час різко збільшилась кількість осіб, особливо юнацького віку, які переживають депресію.